

Dickens Charles
Autorka textu: Marta Balážová

Charakteristika jednou vetou:

Bol Shakespearom anglickej umeleckej prózy 19. storočia, jedným z prvých realistov vo svetovej literatúre, vynikal literárnym majstrovstvom a príbehmi plnými súcitu s utrpením chudobných.

Životopisné údaje:

Anglický románopisec, hlavný predstaviteľ kritického realizmu Charles Dickens (pseudonym Boz) sa narodil v roku 1812 vo viktoriánskom Anglicku, v pomerne dobre situovanej rodine. Keď mal 12 rokov, postihlo rodinu sociálne nešťastie, otec bol odsúdený pre dlhy do väzenia. Charles pomáhal živiť rodinu, pracoval v továrni na výrobu krémov na topánky. S touto krutou skúsenosťou sa celý život nedokázal vyrovnáť, zážitky z práce v továrni a zlého zaobchádzania s deťmi sa objavovali v jeho mnohých románoch. Vlastnou usilovnosťou sa Dickensovi podarilo nadobudnúť vzdelanie. Náruživý čítal, navštevoval Britské múzeum. Ako 15-ročný bol pisárom v kancelárii právneho zástupcu, neskôr sa stal spravodajcom časopisu Morning Chronicle. Písal umeleckú prózu i humoristické črty. Dvere k sláve a materiálnej istote mu otvorila úspešná kniha Pamäti klubu Pickwickovcov. Poniženie z chudoby v detstve ho viedlo k obrane sociálne slabých, utláčaných ľudí. Kritika mu niekedy vyčítala, že všetky svoje príbehy sa usiloval doviest' do šťastného konca. Považovali to za slabosť jeho spisovateľskej techniky. Dickens už za svojho života zažil úspech a slávu, finančne dobre zabezpečil svoju veľkú rodinu. (Mal desať detí.) Napriek tomu, manželstvo nemal šťastné, na konci života zostal sám. Zomrel náhle vo veku 58 rokov.

Diela:

Pamäti klubu Pickwickovcov - Dickensov prvý román je mnohými kritikmi považovaný za najlepší. Autor v ňom majstrovsky skĺbil sociálnu kritiku a humor. Pán Pickwick je postava podobná Donovi Quijotovi vo svojej naivite, neschopnosti orientovať sa v reálnom živote, je to však zároveň dobrý, humánný človek. Výraznou postavou je aj jeho sluha Sam Weller, ktorý priniesol do románu oživenie a popularitu medzi čitateľmi. Dickens v románe zachytil aktuálne spoločenské problémy.

Príhody Olivera Twista - jedno z najpopulárnejších diel všetkých čias. Malo už filmovú, divadelnú aj muzikálovú podobu. Oliver je sirota, žije v chudobinci. Potom pracuje v pohrebnom ústave a vyrastá v neprestajnom ponižovaní a biede. Ujde do Londýna, tam sa dostane do zločineckej bandy, ktorá z neho chce vychovať zlodeja. Za dramatických okolností spozná svoju tetu Rose, finančne mu pomôže dedičstvo a dobrý pán Brownlow si Olivera adoptuje.

Malá Doritka - román patril medzi najobľúbenejšie Dickensove diela. V centre románu sú Viliam Doritt a jeho dcéra Amy, inak nazývaná tiež malá Doritka. Jej otec strávil vo väzení taký dlhý čas, že ho nazývali otcom väzenia Marchesil. Rodina Dorittovcov nečakane zbohatne, zdedí majetok. To zároveň zmení charakter členov rodiny k horšiemu, s výnimkou malej Doritky. Román ponúka obraz väzenia pre dlžníkov, ktoré Dickens poznal a zároveň je oslavou dobrého, láskavého srdca, ako ho prezentuje Doritka.

Dávid Copperfield - román nesie najviac autobiografických črt' zo života Ch.

Dickensa. Dávid je sirota, musí sa pretĺkať životom sám. Na svojej strastiplnej ceste k dospelosti stretáva množstvo ľudí, dobrých ako tetu Peggoty, smiešnych a dobrých ako pán Micawber (má črty Dickensovho otca) alebo zlých ako Júlia Heep.

Mikuláš Nikleby (v origináli Nicolas Nikleby) je jedným z najsentimentálnejších príbehov, aké Dickens napísal. Hrdina - Mikuláš Nikleby sa po smrti otca s matkou a sestrou ocitnú v biede. Bohatý strýko im odmietne pomoc. Román je zároveň obžalobou zlého zaobchádzania sa deťmi v sirotincoch.

Ďalšie Dickensove romány: Hodiny mladého pána Humpreyho, Dombey a syn, Pochmúrny dom, Ťažké časy, Príbeh z dvoch miest, Martin Chuzzlewit, Veľké nádeje, Vianočná koleda, Starožitnícky sklep.

Úryvky:

Bola mŕtva. Niet takého krásneho a pokojného spánku, takého zbaveného každej stopy utrpenia, takého jasného na pohľad. Zdala sa stvorením, ktoré práve vyšlo z božej ruky a čakalo na dych života, no nie stvorením, ktoré žilo a pretrpelo svoju smrť.

Jej lôžko zdobili tu i tam zimné bobule a zelené listy natrhané na miestach, ktoré mala rada. „Keď umriem, položte ku mne niečo, čo milovalo svetlo a vždy malo nad sebou oblohu.“ Tak, ako si to priala.

Bola mŕtva. Drahá, jemná, trpezlivá, šľachetná Nell bola mŕtva. Iba jej vtáčatko - ten úbohý, krehký tvor, ktorého by mocnejšie zovretie päste rozmliaždilo čulo hniezdilo vo svojej klietke, zatiaľ čo srdce Nelly bolo nemé a nehybné.

Plameň kozubu ožaroval sladkú tvár, ktorá prešla ako sen brlohmi biedy a starosti. Starec držal jej bezvládnú ruku vo svojej dlani a túlil si ju pevne na prsia, aby ju zahrial. Bola to rúčka, ktorú k nemu vystrela s posledným úsmevom - rúčka, ktorá ho viedla po všetkých ich putovaniach. Občas ju pritisol na svoje pery, potom zas pritúľil na svoju hrud' a bez prestania šeptal: „Už je teplejšia...“ už je teplejšia...“

No Nell bola mŕtva.

(Úryvok z románu Starožitnícky sklep)

„Tak čo je, Sam?“ spýtal sa pán Pickwick svojho obľúbeného sluhu, keď na Kristovo narodenie vkročil k nemu do spálne s džbánom teplej vody. „Ešte mrzne?“

„Na vode v lavóre sa urobil ľad, pane,“ odpovedal Sam

„Neprijemné počasie, Sam,“ skonštatoval pán Pickwick.

„Prijemné pre tých, čo sú dobre zababušení, ako povedal ľadový medveď, čo sa učil korčuľovať,“ poznamenal pán Weller.

„O štvrt'hodinku som dolu, Sam,“ povedal pán Pickwick a rozvážoval si šnúrky na nočnej čiapke.

„V poriadku, pane,“ odpovedal Sam. „Čakajú ich dvaja mäsiari.“

„Dvaja čo?!“ zvolal pán Pickwick a sadol si na posteľ. „Dvaja mäsiari? spýtal sa pán Pickwick. Nebol si istý, či ide o ozajstných mäsiarov alebo či je to len taký Samov výraz.“

„Čože! Vy neviete, kto je to mäsiar, pane?“ začudoval sa pán Weller. „No predsa felčiar.“

„Mäsiar ako chirurg, tak si to myslel?“ s úsmevom pokračoval pán Pickwick.

„Presne tak,“ odpovedal. „Ale tí dolu nie sú riadni doctori, to sú iba učni.“

„Inými slovami študenti, však?“ povedal pán Pickwick.

Sam Weller prikývol.

„Teším sa na nich,“ povedal pán Pickwick a energicky položil čiapočku na prikryvku, „medici sú slušní mládenci, a príjemní.“

„Pri kuchynskom sporáku cmúľajú cigarety,“ povedal Sam.

„Ach!“ poznamenal pán Pickwick a pomädľil si ruky. „Nadbytok láskavých citov a životných síl.“

„Jeden z nich,“ pokračoval Sam, „jeden z nich si vyložil nohy na stôl a pije čistú brandy, a ten druhý s okulárom, ten sa dusí ustricami, truhličku s nimi si drží medzi kolenami a škrupinami triafa do nášho budkáčika, ktorý spí na prípecku ako zabitý.“

„Výstrelky génia, Sam,“ poznamenal pán Pickwick.
(úryvok z románu Kronika klubu Pickwickovcov)

„Tak si sadni.“

Scrooge si naozaj nebol istý, či taký priehľadný duch vie sedieť, a otázkou sa chcel vyhnúť trápnemu vysvetľovaniu, keby to nebolo možné. Ale duch sa usadil oproti nemu ku kozubu ako doma.

„Ty neveríš, že som,“ poznamenal.

„Neverím,“ odpovedal Scrooge.

„Prečo neveríš vlastným zmyslom?“

„Lebo zmysly pobalamutí hocijaká pletka,“ povedal Scrooge. „Trochu si pokaziš žalúdok, a už ťa zmysly klamú. Možno si len kúsok nestrávenej hovädziny, lyžička horčice, omrvinka syra, nedovarený zemiak. Nech si ktokoľvek, si skôr z mrkvy ako z rakvy.“

Scrooge nepatril k vtipkárom a v tej chvíli mu veru nebolo do smiechu, ale pokúsil sa o ten žart, aby odohnal strach a nabral dych, lebo hlas prízraku ho zmrazoval až na kosť.

(úryvok z Vianočnej koledy)

Čo je to: „viktoriánske“ Anglicko?

Anglicko za vlády kráľovnej Viktórie. Pochádzala z hannoverského rodu a britskou kráľovnou bola v rokoch 1837 - 1901. Počas jej dlhej vlády nastal rozkvet britského kapitalizmu, priemyslu i kultúry, tzv. „viktoriánske obdobie“.

Dickens o sebe:

Zážitok z detstva:

Za letných večerov, keď by sa môjmu mäkkému mladému srdcu mohol prihovoriť skôr každý kvet a strom a vták, chytila ma vždy ženská ruka za vrch hlavy, zúrivo ma vydrhla od krku až po koreňky vlasov, aby ma očistila pre chrám, a potom ma už nabitého mydlovou elektrinou odniesla do nedýchateľného kotla mocného Boanergesa Boilera a jeho ovečiek, kde som sa paril ako zemiak tak dlho, kým sa zo mňa nevyparilo aj to málo, čo som mal v hlave. V tomto žalostnom stave som bol vyvlečený na zhromaždisko a podrobený výsluchu, čo mal Boanerges Boiler na mysli tým svojim po piate, po šieste, po siedme, až sa mi tá ctihodná osoba začala javiť ako nadmieru chmúrna a desivá Záhada. Stávalo sa, že ma ťahalí na tie duchovné zhromaždenia, na ktorých žiadne ľudské dieťa, či už plné zloby alebo milosti, nemohlo udržať oči otvorené, a že som potom cítil, ako sa ten osudný okamih ku mne kradne bližšie a bližšie, a že som počul, ako ten rozohnený rečník začína pozvoľna priasť a vrčať ako veľký vlk, až sa napokon zakolísal, zvalil a prehodil, a vtom som k svojmu páľčivému zahanbeniu a strachu zistil, že to posledné nepostihlo jeho, ale mňa. Počúval som Boanergesove kázne, keď sa obracal osobitne na nás, na deti, a ešte pri písaní týchto riadkov počujem jeho nešikovné žartovanie (ktoré nás nikdy nebavilo, i keď sme škaredo predstierali, že áno) a vidím jeho veľkú guľatú tvár a hľadím do rukávov jeho kabáta, ako keby to boli ďalekohľady zo zátkami na konci, a nenávidím ho celé dve hodiny neprekonatelnou nenávisťou.

Z prejavu v roku 1864 - o svojom reportérskom období:

Na galérii Dolnej snemovne som sa za reportéra dostal ako chlapec sotva osemnásťročný a opustil som ju...pomaly už pred tridsiatimi rokmi. Povolanie reportéra som vykonával za takých okolností, o ktorých si moji kolegovia tu v Anglicku, mnohí moji moderní nástupcovia, len ťažko dokážu urobiť správnu predstavu. Často som priamo do tlače prepisoval svoje stenografické poznámky, dôležité verejné prejavy, pri ktorých sa vyžadovala dokonalá presnosť a v ktorých akákoľvek chyba by takého mladíka vážne skompromitovala, a to som svoje

poznámky často písal na dlaň ruky pri svetle zlodejskej lampičky v dostavníku, zatiaľ čo sa štvorzáprah hnal hlbokou nocou divokou krajinou vtedy nevídanou rýchlosťou pätnásť míľ za hodinu...

Napísali o Dickensovi:

Tak povyberal množstvo nepatrných, opovrhovaných citov z hrude jednoduchých ľudí, preklepal ich, pospájal ich hodinový stroj, kým zas živo netiekli. Zrazu potom začali ako malé hracie hodiny bzučať, rapčať a napokon spievať tichú starootcovskú melódiu, ktorá bola ľúbeznejšia ako trudnomyselné balady rytierov z ríše legend. Dickens takto vyhrabal celý meštiacky svet zo smetiska zabudnutia a zase čisto pospájal: až v jeho diele sa stal zasa živým svetom. Jeho zhovievavosť urobila jeho bláznovstvá a obmedzenosti pochopiteľnými, láska jeho krásy do očí bijúcimi, jeho poverčivosť zmenil na novú a veľmi básnickú mytológiu. (Stefan Zweig)

Práve čítam Dickensovych Pickwickovcov. Poznáte to? Sú tam skvostné miesta, ale tá pochybná kompozícia! S tým sa stretnete u všetkých anglických spisovateľov, s výnimkou Waltera Scotta. Oni nemajú plán. A to my, Latinci, neznášame. (Gustav Flaubert)